

EVOLUȚIA STAȚIUNILOR BALNEARE VÂLCENE ÎN PERIOADA MODERNĂ

Dan Mihai Moroianu¹
mihaimoroianu5@yahoo.com

Keywords: *Ocele Mari, Călimănești, Govora, Olănești, Vâlcea county, balneary resorts.*

Summary: *This article is an overview of the evolution of the four balneary resorts which are representative for Vâlcea County: Ocele Mari, Călimănești, Govora and Olănești, from their very beginning (as resorts) until the beginning of The First World War.*

Articolul de față urmărește evoluția celor patru stațiuni balneare reprezentative ale județului Vâlcea: Ocele Mari, Călimănești, Govora și Olănești, de la începutul fiecăreia ca stațiune balneară până la începutul primului război mondial. Sunt arătate aici așezarea fiecărei stațiuni, clima și bolile care se tratau în aceea perioadă precum și diferite evenimente din evoluția fiecărei stațiuni.

Ocele Mari

Este situată în zona dealurilor subcarpatice, la altitudinea de aproximativ 300 m, fiind străbătută de Pârâul Sărat. Clima stațiunii este una blândă, temperatura medie fiind de +20 grade Celsius vara, umiditatea fiind scăzută, iar vânturile slabe, perioada de tratament fiind cuprinsă între 15 mai-30 august.

Dacă localitatea Ocele Mari este cunoscută încă din antichitate, datorită exploatarei și comerțului cu sare, despre funcțiile curative aflăm de abia în secolul al XIX-lea, când doctorul Patzelt semnaleză în anul 1863 efectele terapeutice ale apelor de aici; însă cel care face o analiză chimică a apelor este A. Bernards în anii 1885 și 1863².

În anul 1891 existau două lacuri sărate: unul era proprietatea Eforiei Spitalelor Civile din București iar celălalt era al comunei, fiind donat de către G. Bădescu; însă aceste surse naturale de sănătate nu erau îngrijite iar un medic curant lipsea cu desăvârșire.

În anul 1894, lacul Eforiei Spitalelor este arendat lui Ioan Claus care ridică aici un stabiliment de băi; lângă el se găsea un altul proprietatea domnului Hanciu, care funcționau amândouă în niște condiții igienice deplorabile punând în pericol sănătatea pacienților. În urma inspecției medicului primar C. C. Cristescu, ministrul de interne îi pune în vedere prefectului următoarele: „să obligați pe D-nul Hanciu, proprietarul unui stabiliment de ape sărate în comuna Ocele Mari, să aducă îndreptare neregularităților descrise de D-nul Medic

¹ **Dan Mihai Moroianu**, muzeograf, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea.

² Berbece *et alii* 1982, p. 124.

Primar”³. Din păcate, nici Eforia Spitalelor, nici Hanciu nu iau în seama această somație, fapt pentru care consiliul de igeenă și salubritate publică se întrunește la 2 noiembrie 1897 și decide: „să se interzică în mod absolut funcționarea acestor băi pe viitor, dacă proprietarii nu se conformează regulamentului”⁴.

După ce au reintrat în normal, lucrurile au început să evolueze: astfel, în anul 1899, lacul Balta Roșie este arendat lui Ioan Claus iar cel de la Ocnița are un nou proprietar, și anume pe colonelul Dăianu, cel din urmă începând să-i facă concurență lui Ioan Claus prin prețurile mai mici pe care le practica, lucru care duce și la îmbunătățirea serviciilor prin ridicarea de hoteluri și restaurante.

În 1911 stațiunea Ocnele Mari este concesionată lui Constantin Stănescu, cel care va deveni ulterior și proprietarul ei.

În urma unui control al medicului C. Constantinescu se constată o serie de îmbunătățiri din punct de vedere balnear-terapeutic, care trebuiau aplicate chiar din anul 1912, ziua 1 mai; în caz contrar interzicându-i-se funcționarea. Cu toate aceste evenimente, Constantin Stănescu devine proprietarul stațiunii Ocnele Mari, construind aici un hotel.

Datorită atât compoziției apelor, cât și nămolului sapropelic fosil bolile care se tratau aici erau cele ale sistemului locomotor și bolile oaselor și mușchilor⁵.

Govora

Este situată în depresiunea subcarpatică cu același nume, la o altitudine de 300 m. Clima ei este temperat-continentală, moderată fără schimbări bruște de temperatură sau umiditate. Perioada din an când au loc tratamente este cuprinsă între 1 iunie-30 septembrie.

Primele izvoare au fost descoperite datorită unei întâmplări: în anul 1879, o societate austriacă a săpat aici în căutare de petrol, rezultatele au fost slabe, însă în fundul gropilor rămase se acumulează apă minerală de culoare neagră care avea miros de iod⁶.

Anul întemeierii stațiunii este anul 1887, deoarece atunci se încep lucrările la captarea izvoarelor de aici. Cel însărcinat cu această misiune a fost inginerul Bochet, adus aici de I. C. Brătianu care observase proprietățile curative ale acestor ape cu ocazia folosirii lor în tratamentul pe care îl făcea pentru reumatism.⁷

În anul 1894, odată cu captarea totală a izvoarelor, statul hotărăște ca noua așezare balneară să se numească Stațiunea balneară Govora, aici fiind construite 3 hoteluri, iar stabilimentul balnear a fost mărit. Datorită acestor îmbunătățiri, numărul vizitatorilor începe să crească: în anul 1900, până la 31 august, numărul acestora era de 1265, pentru ca în 1904, aceeași zi, să fie de 1364⁸.

³ P.J.V., dos. 13/1898, f. 1.

⁴ *Ibidem*, f. 2.

⁵ Berbec *et alii* 1982, p. 129.

⁶ *Ibidem*, p. 14.

⁷ Simionescu 1926, p. 8.

⁸ P.J.V., dos. 38/1904, f. 7.

Odată cu creșterea numărului de pacienți se îmbunătățesc și condițiile de tratament: existau 50 de cabine de tratament, două bazine mari pentru băi comune iar încălzirea se făcea cu ajutorul unei baterii dotate cu ceas și termometru⁹.

Odată cu creșterea numărului de pacienți care veneau în stațiune, - în 1907 se ajunsese la 3165 - locuitorii de aici încep să închirieze camere pentru pacienți. Pentru ca acestea să prezinte siguranță, se formează o comisie pentru a inspecta casele cu pricina. Pentru Govora, aceasta era formată din medicul stațiunii, Dr. Zorileanu, inginerul statului, M. Lupescu iar numele delegatului proprietarului trebuia comunicat Dr-ului Zorileanu.

În anul 1910, stațiunea Govora trece cu tot patrimoniul pe care îl deține în administrarea Societății Govora-Călimănești pe o perioadă de 30 de ani.

După preluare este reconstituit pavilionul băilor iar între 1911-1914 s-a construit hotelul Palace, care avea 240 de camere, pavilionul băilor fiind dotat cu tot confortul.

Bolile tratate aici erau: guta și reumatismul dar și afecțiunile sifilitice, datorită sulfului și iodului, iar pucioasa vindeca eczemele și erupțiunile de pe piele¹⁰.

Călimănești

Este situată la poalele Carpaților Meridionali, pe malurile Oltului, la o altitudine de 200 m. Clima este temperat continentală, blândă, fără schimbări bruște de temperatură și umiditate, creându-se astfel condiții prielnice de tratament balnear¹¹. Perioada în care se desfășoară cura este 1 iunie-30 septembrie.

Dacă localitatea era cunoscută demult, ca stațiune balneară este cunoscută începând cu secolul al XIX-lea. Astfel, în anul 1830, este descoperit primul dintre izvoarele minerale, care este captat de A. C. Goleșcu în 1848 cu ajutorul populației de aici. Primele analize chimice sunt făcute de doctorul Caillat în anul 1859 iar doctorul Bernard le expune la expoziția internațională de la Viena¹².

În anul 1868, în urma unor schimburi de telegrame, se încheie un contract între antreprenorul băilor de aici, Elias Issacu Coenu, și ministrul de război, prin care primul se angaja a primi, cu începere de la 18 iulie, 77 de soldați bolnavi în vederea tratamentului, primind 3 lei de fiecare soldat¹³.

Încet-încet, stațiunea devine din ce în ce mai frecventată astfel că, între 1900-1904, a fost aici un număr de 3135 pacienți, acest lucru datorându-se și căii ferate Sibiu-Piatra Olt.

⁹ Zorileanu 1904, p. 15.

¹⁰ Simionescu 1926, p. 13.

¹¹ Berbece, Botvinic 1973, p. 6.

¹² Țeposu, Pușcariu 1932, p. 213.

¹³ P.J.V., dos. 67/1868, fila 76.

În anul 1881, în urma propunerii Ministerului Domeniilor, se construiește un hotel și un complex de băi, lucrarea fiind inaugurată în 1886 de D. A. Stolojan, ministrul Domeniilor de atunci. Tot în această perioadă sunt construite hotelul Jantea 1 (vila Oltul), mai târziu fiind construit și Jantea 2 (vila Zorilor).

În anul 1910, și stațiunea Călimănești este concesionată Societății Govora-Călimănești, societate care construiește aici, un an mai târziu, Marele Hotel al Statului, ce avea între altele 40 de cabine pentru băi și 140 de camere.

Izvoarele de la Călimănești sunt indicate ca băi împotriva anemiei, a limfatismului ori a scrufulozei iar cele de la Căciulata pentru bolile de rinichi¹⁴.

Olănești

Situată în NE județului, la o altitudine de aproximativ 400 m, stațiunea este străbătută de două râuri, Olănești și Cheia; clima de aici este blândă, cu temperaturi medii anuale de nouă grade Celsius, sezonul de tratament fiind cuprins între 1 iunie-15 septembrie.

Deși apele minerale ale stațiunii sunt menționate încă din secolul XVIII, cele dintâi analize chimice sunt făcute abia în 1830 de doctorul C. Siller, urmat de chimiștii Poenaru și Al. Manu în 1853 și A. Bernath în 1869; acesta din urmă face analizele la cererea lui Carol Davilla, descoperind în izvoare iod în cantitate mare¹⁵.

În anul 1848, după înăbușirea revoluției, Alexandru Rujinski, locotenent în armata rusă, rămâne aici, căsătorindu-se cu Masinca, fiica lui Toma Olănescu. Acesta, intuind potențialul izvoarelor minerale de aici, îmbunătățește condițiile de tratament oferite bolnavilor care veneau la băile Olănești sau, cum le botezase el, Alexandrinski, după numele țarului Alexandru¹⁶.

În vederea popularizării stațiunii, acesta publică un afiș în care oferea, printre altele, celor veniți aici: încăperi spațioase pentru cazare și tratament, un magazin din care se puteau achiziționa la prețuri modice cele necesare hranei, un cazinou pentru distracție, grajduri pentru adăpostirea cailor celor care veneau la tratament¹⁷.

În anul 1858, moare Alexandru Rujinski, văduva acestuia se recăsătorește cu Petre Munteanu iar acesta devine administratorul averii ei.

În anul 1868, Grigore Otetelișanu, vizitând băile Olănești, rămâne mirat văzând situația de acolo, creată de soțul Masincăi. În anul 1837, Sorna Olănescu dăduse voie lui Iordache Otetelișanu, fratele lui Grigore, să construiască pe proprietatea sa 5 încăperi pentru ca militarii veniți aici să se poată trata gratis; în anul vizitei lui Grigore Otetelișanu, aceștia stăteau în 3 odăițe proaste, în timp ce 5 odăi erau închiriate pe bani¹⁸.

¹⁴ Driva 2002, p. 25- 26.

¹⁵ Țeposu, Pușcariu 1932, p. 220.

¹⁶ Popescu, Gorgan 1996, p. 169.

¹⁷ P.P.B., dos. 11/1849-1859, fila 212.

¹⁸ P.J.V., dos. 136/1869, fila 1.

În anul 1869, are loc un conflict între subprefectul Burie Golinescu și Petre Munteanu. Primul dorea să scoată la licitație dreptul de a tăia carne, de a face pâinea și lumânările pentru bolnavii ce veneau la Băile Olănești. Acest lucru îl nemulțumește pe Petre Munteanu, deoarece considera că îi este încălcat dreptul de a percepe ce prețuri dorește având în vedere că el era administratorul băilor.

În anul 1837, apele de la Olănești sunt premiate la Viena cu medalia de aur¹⁹; acest fapt determină autoritățile române să înceapă să fie preocupate de aceste ape, construindu-se aici hoteluri și un stabiliment balnear dotat cu bazine și căzi pentru băi calde.

Încet-încet, stațiunea se dezvoltă și ar fi putut ajunge una dintre cele mai importante din Europa dacă furtuna care a avut loc în iunie 1895 nu ar fi determinat involuția acesteia. Cel care repune pe picioare stațiunea este Dumitru Bădescu; acesta devine în 1902 unicul proprietar al stațiunii începând să o refacă. Sunt curățate și reanalizate izvoarele din punct de vedere chimic de către Grigore Pfeiffer și este refăcut drumul Râmnicu Vâlcea-Olănești²⁰.

În anul 1905, sosește la Olănești doctorul Ion Puțurianu care lucrează la găsirea unui ser contra T.B.C.-ului pulmonar. Împreună cu Dumitru Bădescu, construiește, între 1905-1912, un sanatoriu pentru bolnavii acestei boli; însă acest lucru îi va costa pe cei doi mult, făcând apoi Societății Govora-Călimănești propunerea de a achiziționa stațiunea, primind însă un răspuns nesatisfăcător.

Bolile care se tratau aici erau următoarele:

- apele sulfuroase concentrate erau întrebuințate în băi, fiind recomandate contra: eczemelor, reumatismului articular și muscular, gutei exudatelor și ulcerelor cronice;
- apele sulfuroase mai puțin concentrate erau întrebuințate pentru uz intern, fiind recomandate contra: bronșitelor cronice, astmului, afecțiunilor cronice ale gâtului;
- apele feruginoase se folosesc contra anemiilor și cloro-anemiilor;
- apele salino-amare contra constipațiilor, paraliziiilor de natură reumatismală;
- apele bromo-iodurate contra calculului vezical și renal;
- nămolul aplicat în cataplasme a dat rezultate foarte bune la ulcerele cronice și la supurațiile artritelor reumatice²¹.

Aceasta este o scurtă prezentare a celor patru mari stațiuni balneare din județul Vâlcea în epoca modernă, încercând astfel să supun atenției cititorilor faptul că apele de aici au început încet-încet să fie din ce în ce mai apreciate de bolnavi, nefiind cu nimic mai prejos decât cele din străinătate.

¹⁹ Lahovari 1901, p. 559.

²⁰ Popescu, Gorgan 1996, p. 193.

²¹ Lahovari 1901, p. 560.

Abrevieri și bibliografie

- P.J.V. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, fond Prefectura Județului Vâlcea.
- P.P.B. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, fond Pretura Plășii Bălcești.
- Berbece *et alii* 1982 Berbece Vasile, Botvinic Victor, Purece Sergiu, *Băile Govora, Băile Ocnele Mari*, București, 1982.
- Berbece, Botvinic 1973 Berbece Vasile, Botvinic Victor, *Călimănești, Căciulata*, București, 1973.
- Driva 2002 Driva Fenia, *Călimănești, Căciulata, Cozia*, Rm. Vâlcea, 2002.
- Lahovari 1901 Lahovari George Ioan, *Marele dicționar geografic al României*, București, 1901.
- Popescu, Gorgan 1996 Popescu Ion, Gorgan Nicolae, *Băile Olănești, file de istorie*, București, 1996.
- Simionescu 1926 Simionescu Ion, *Govora și Călimănești*, București, 1926.
- Țeposu, Pușcariu 1932 Țeposu Emil, Valeriu Pușcariu, *România balneară și turistică*, București, 1932.
- Zorileanu 1904 Zorileanu N., *Govora-Băi de iod și de pucioasă sărate și ferobromurate*, București, 1904.